

TA 2021/14 OLAV TRYGGVASON'S GATE 6

Arkeologisk overvåking ifm. utskifting av slukledninger, Trondheim

Rostad, Synne Husby

Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU)

Storgata 2, Postboks 736 Sentrum, 0105 Oslo

Telefon: 23 35 50 00

www.niku.no

Tittel TA 2021/14 OLAV TRYGGVASON'S GATE 6 Arkeologisk overvåking ifm. utskifting av slukledninger, Trondheim	Rapporttype/nummer NIKU Rapport 153	Publiseringsdato 15.12.2022
	Prosjektnummer 1022117	Sider 16
	Avdeling Arkeologi	Tilgjengelighet Åpen
Forfatter(e) Rostad, Synne Husby	ISSN 2703-7797 ISBN 978-82-8101-300-1	Oppdragstidspunkt / periode utført 23.06.2021 – 01.07.2021
	Forsidebilde Graving for ny kum Olav Tryggvasons gate 6. Foto: NIKU.	

Prosjektleder Audun Berg Selfjord
Prosjektmedarbeider(e) Skriv her
Kvalitetssikrer Ann Kathrin Jantsch

Oppdragsgiver / finansiert av K. Lund
--

Sammendrag I forbindelse med graving for slukledninger i Olav Tryggvasons gate 6 ble det i perioden 23.06.2021 til 01.07.2021 gravd en 16 m lang og 1,2 m bred grøft under overvåking av arkeolog. Det ble ikke påtruffet automatisk fredete kulturlag eller gjort funn av middelaldersk karakter. Grøften ble etablert i eksisterende grøft langsmed bygningen, og overvåkingen viste at moderne nedgravninger og gravninger i området har fjernet det opprinnelige nivået av eldre kulturlag. Det var heller ingen påvisning av topp naturlig undergrunn.
Abstract An archaeological monitoring took place on June 23 rd – July 1 st 2021 at Olav Tryggvasons gate 6, Trondheim, Norway in connection with the digging of a 16 m long drainage ditch. There was no automatically protected medieval cultural layers recorded at the site.

Emneord arkeologisk overvåking, middelalderbyen Trondheim, Olav Tryggvasons gate, automatisk fredete kulturlag
Keywords medieval, Trondheim, urban archaeology, archaeological monitoring, drainage ditch

Avdelingsleder
 Lise-Marie Bye Johansen

Saksnummer hos forvaltningsmyndighet	21/02698-6
Kulturminne-ID	90288
Lokalitetsnavn	Ingen
Gnr/bnr.	401/177
Adresse, kommune, fylke	Olav Tryggvasons gate 6, Trondheim, Trøndelag
Aksesjonsnummer	Ingen
Museumsnummer	Ingen
Intrasis-prosjektnummer	Ingen
Foto-/filmnummer	Ingen
Tilstedeværelse av automatisk fredede kulturminner	Nei

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	6
1.1	Administrativt	6
1.2	Tiltakets omfang	7
1.3	Arkeologiske opplysninger.....	8
2	Resultater fra overvåkingen.....	9
3	Oppsummering	14
4	Vedlegg: Kartutsnitt Askeladden	15

Figurliste

Figur 1.	Øverst: Oversiktsbilde av bakgården før gravingen, henholdsvis tatt mot sørøst (øverst) og øst. Foto: NIKU.....	7
Figur 2.	Tiltaksområdet beliggenhet innenfor Middelalderbyen Trondheim.....	8
Figur 3.	Område øst og graving for kum. Det ble registrert en større nedgravning og kun moderne gjenfyllingsmasser. Foto: NIKU.....	10
Figur 4.	Grøften i nordøst etter delvis fjerning av fyllet. Det ble registrert noe lagdeling, men ingen større nedgravning. Målestokken på bildet er 0,5 m. Bildet tatt mot ØNØ. Foto: NIKU.....	11
Figur 5.	Sørlig ende av grøften sett mot N. En oljetank er synlig i profilsiden mot V. Grøftebredden i bunn er ca. 0,5 m. Foto: NIKU.....	12
Figur 6.	Graving av grøften fra den sørlige kummen. Foto: NIKU.....	13
Figur 7.	Grøftesvingen etter delvis fjerning av fyllet. Med 0,5 m målestokk. Bildet er tatt mot V. Det ble registrert relativt uforstyrrede etterreformatoriske kulturlag. Foto: NIKU.....	13

1 Innledning

1.1 Administrativt

Brende AS på vegne av K. Lund søkte Riksantikvaren om tillatelse til graving i Olav Tryggvasons gate 6 i Trondheim, i forbindelse med utskiftning av slukledninger. NIKU mottok anmodning om tilrådning fra Riksantikvaren 11.05.2021 (RA-ref. 21/02698-4). NIKU oversendte tilrådning til Riksantikvaren i epost av 25.05.2021. NIKU ga i sin tilrådning en anbefaling om å gi dispensasjon fra Lov om kulturminner av 9. juni 1978, § 8, første ledd, med vilkår om arkeologisk overvåking av gravearbeidet, ned til topp på naturlig undergrunn. NIKU mottok anmodning om prosjektplan og budsjett fra Riksantikvaren 26.05.2021. NIKU oversendte prosjektplan og budsjett til Riksantikvaren 01.06.2021. Riksantikvaren fattet dispensasjonsvedtak i saken 02.06.2021 (ref. 21/02698-6).

1.2 Tiltakets omfang

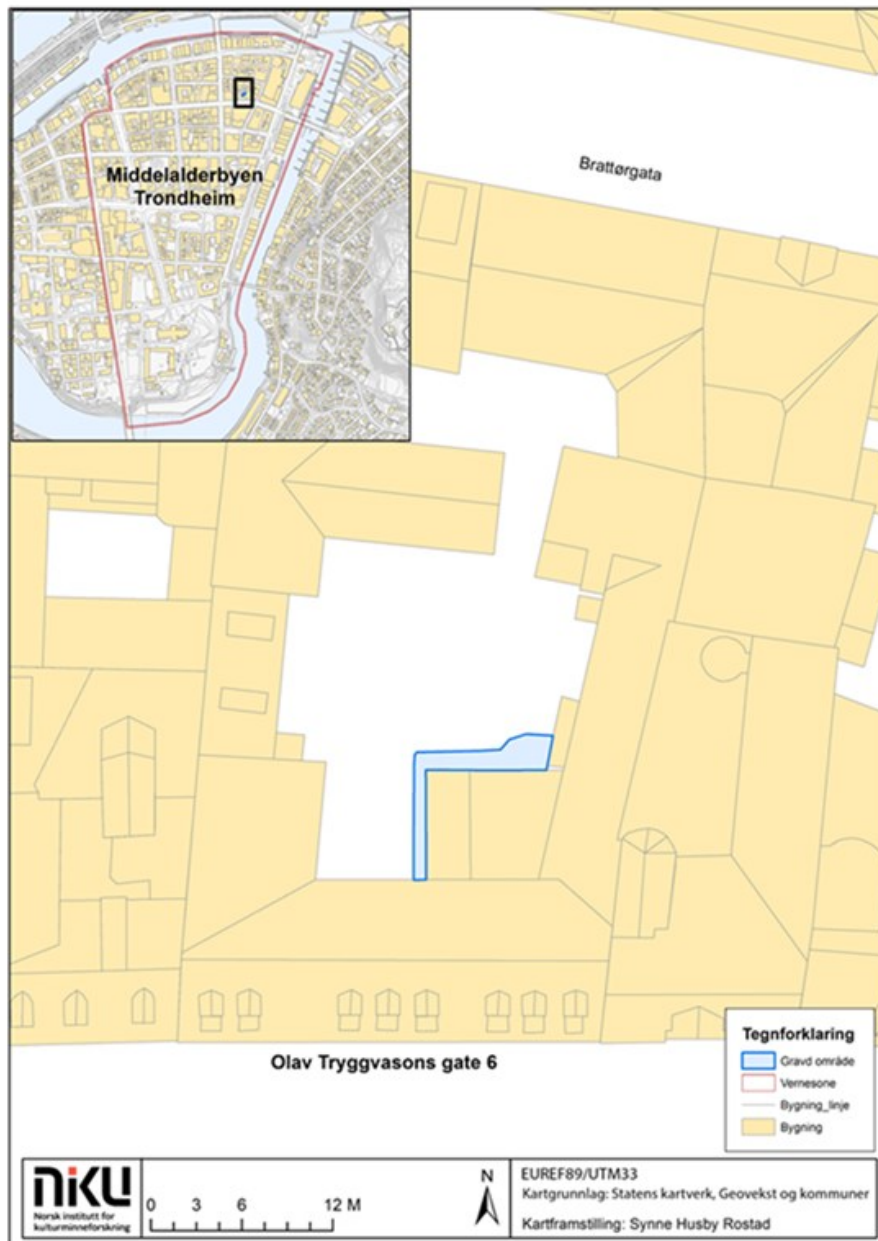
Gravingen ble gjort i eksisterende grøft, fra innsiden av portrommet, og i nordlig og østlig retning langs bakgårdsbygningen i Olav Tryggvasons gate 6 (fig. 1). Arkeolog fra NIKU overvåket gravingen. Gravemaskinfører var Ole Kristian Thorgård, fra Brende AS. Det ble gravd med en 2,3 tonns Cat gravemaskin med 1 m og 0,5 m bred skuffe. Overvåkingen ble gjennomført i løpet av tre dager, den 23. juni, 28. juni og 1. juli 2021. Utstrekningen av grøften i N-S-retning var ca. 7,5 m, mens utstrekningen Ø-V var ca. 8,5. Total lengde var ca. 16 meter. Den sørlige delen av grøften ble gravd smalere i bunn, i ca. 0,5 m bredde, men den nordlige og østlige delen ble gravd i 1,2 m bredde og opptil 2,4 meters bredde lengst øst på grunn av gravingen for ny kum. Det ble kun gravd i moderne og omrotede masser, med en gravedybde mellom 1,1-1,3 m for grøften og opptil 2,5 m dybde rundt kummen lengst øst.

Figur 1. Øverst: Oversiktsbilde av bakgården før gravingen, henholdsvis tatt mot sørøst (øverst) og øst. Foto: NIKU.

1.3 Arkeologiske opplysninger

Området som ble berørt av det omsøkte tiltaket ligger innenfor kulturminneområdet Middelalderbyen Trondheim, kulturminne-id 90288, som er fredet bygrunn iht. Lov om kulturminner av 9. juni 1978. Olav Tryggvasons gate 6 ligger i den nordre utkanten av middelalderbyen, og trolig utenfor kjerneområdet for datidas bosetning (fig. 2). Området ligger nær, og vest for, den nordre delen av Krabugata. Den er en av hovedgatene i middelalderbyen, som har overlevd nyere byreguleringer. Det var få opplysninger om de arkeologiske forholdene i bakgården fra før, og hvorvidt stedet hadde et større sammenhengende område med intakte kulturlag.

Figur 2. Tiltaksområdet beliggenhet innenfor Middelalderbyen Trondheim.

I 2017 ble det gjennomført en arkeologisk overvåking i forbindelse med graving for røkkollaps i bakgården, langs bakgårdsbygningen. Det ble gravd til ca. 1 meters dybde, og det ble ikke påvist

automatisk fredede kulturlag eller strukturer (TA 2017/1 in prep).

Det er gjort arkeologiske undersøkelser i nærområdet som kan belyse bruk og aktivitet i førreformatorisk tid på bakgardsområdet til Olav Tryggvasons gate 6. I Olav Tryggvasons gate 3 sørøst for bakgården er den tidligste aktiviteten påvist i form av et ildsted fra sen vikingtid (TA 1990/7B). I gata sør for bakgården, utenfor dagens Nova kino og vestover, er de eldste sporene etter dyrking (TA 1990/7A). Metallverksteder ble etablert øst og sørøst for Olav Tryggvasons gate 6 tidligst på midten av 1100-talet (TA 1990/7B). Dyrkingsaktiviteten i sør går i løpet av middelalderen over til et område med avfallsbinger, og bygninger lengst øst (TA 1990/7A). Metallverkstedene i øst går ut av drift midt på 1300-talet, og også her får man avfallsgroper og også bygninger mot nordøst i senmiddelalderen og nyere tid (TA 1990/7B).

Olav Tryggvasons gate ble anlagt av Cicignon etter bybrannen i 1681, og ble kalt Strand Straszze fram til 1897. Østre del av gata er trolig en rest av den middelalderske Nedre Allmenning, som fram til brannen i 1598 var et smalt og trangt strete (TA 2009/21). Nord for Nedre Allmenning har det gått flere øst-vestgående gater, ifølge Henry Berg sin rekonstruksjon av det middelalderske gatenettet i Trondheim. En av disse gatene, kalt Brattørstretet i 1704, kan ha gått gjennom området der bakgården til Olav Tryggvasons gate 6 er i dag. Gata skiller seg fra de andre gatene i byen med den krumme formen. Den svinger sørover i øst og inn på Nedre Allmenning omtrent der nummer 6 er i dag (Lunde 1977:185). Det er likevel en del usikkerhet knyttet til det rekonstruerte gatenettet.

2 Resultater fra overvåkingen

I det østligste området var det nødvendig å grave et større hull for å tilrettelegge for en ny kum (fig. 3). Det ble dokumentert store forstyrrelser i nordlig og vestlig retning fra veggen på grunn av en større

etterreformatorisk kjellernedgravning eller byggegrop, samt eldre kum i dette området. Det gravde hullet var ca. 1,8 m x 2,5 m stort i toppen, gravd med skrå profil ned til bunnen, ca. 2,5 m under dagens overflate. Fyllmassen bestod av omrottet sandgrus, stein, rød/gul tegl, murstein og noe glass og metall. Et glasert keramikkrør/avløp ble påtruffet i bunn og løp i NV-SØ-retning. Det så ut til å være minst to gjenfyllinger, én før 1850 i bunn, og én moderne gjenfylling i toppen i ca. 1,5 m tykkelse. Det ble ikke observert automatisk fredete kulturlag eller naturlig undergrunn da nedgravningene i området har fjernet det opprinnelige nivået av disse. Det ble gravd med fallretning mot kummen i øst.

Figur 3. Område øst og graving for kum. Det ble registrert en større nedgravning og kun moderne gjenfyllingsmasser. Foto: NIKU.

Videre i vestlig retning ble grøften gravd i ca. 1,2 m bredde i toppen og i ca. 1,2 m dybde. Her ble det registrert noe kulturlagslignende sand og lagdeling. Lagene i profilen var likevel tydelig etterreformatoriske og bestod av lagvis mørkgrå eller grå sand med stein, guloransje teglfragmenter og spiker (fig.4). Det var spesielt mye gul og rød tegl i nivået 0,8-1,3 m under overflaten. Det ble ikke registrert noen dypere nedgravning lik kjellernedgravningen i øst. Total lengde på grøften fra øst mot vest var 8,5 m.

Figur 4. Grøften i nordøst etter delvis fjerning av fyllet. Det ble registrert noe lagdeling, men ingen større nedgravning. Målestokken på bildet er 0,5 m. Bildet tatt mot ØNØ. Foto: NIKU.

Den sørlige og vestlige utstrekningen av grøften utgjorde ca. 7,5 meter (fig. 5). Toppen av grøftetfyllet ble gravd med 1 m bred skuffe mens det ble benyttet en smalere skuffe halvveis ned, da det var antydning til kulturlag i bunn av grøften. I vestlig profilside nord for den sørlige kummen ble det registrert en over 2,1 m lang oljetank, det ble observert noe forstyrrelser på grunn av plasseringen av denne. Det etterreformatoriske kulturlaget som ble påtruffet i bunn av grøften, ca. 1,2 m under toppen, så uforstyrret ut, og bestod av mørkgrå, kornete sand, med noe dyrebein og små mengder kull. Stedvis lå laget lagvis med lys gul, grov sand. Dyrebein og treverk hadde en middels til dårlig bevaring. Ved nærmere undersøkelser ble det registrert etterreformatorisk keramikk. Det ble forsiktig gravd gjennom laget, uten at man påtraff noen automatisk fredete kulturlag eller strukturer, eller gjorde funn av middelaldersk karakter. Laget har en ukjent tykkelse, og det er usikkert om middelalderske lag er bevart under nivået 1,2-1,3 m. Kulturlagene var synlig både i vestlig og østlig profilside fram til grøftesvingen.

Figur 5. Sørlig ende av grøften sett mot N. En oljetank er synlig i profilsiden mot V. Grøftebredden i bunn er ca. 0,5 m. Foto: NIKU.

Figur 6. Graving av grøften fra den sørlige kummen. Foto: NIKU.

Figur 7. Grøftesvingen etter delvis fjerning av fyllet. Med 0,5 m målestokk. Bildet er tatt mot V. Det ble registrert relativt uforstyrrede etterreformatoriske kulturlag. Foto: NIKU.

3 Oppsummering

I forbindelse med overvåkingen av graving for utskifting av slukledninger ble det ikke påtruffet automatisk fredete kulturlag eller gjort funn av middelaldersk karakter. Grøften ble etablert i eksisterende grøft langsmed bygningen, og overvåkingen viste at moderne nedgravninger og gravninger i området har fjernet det opprinnelige nivået av eldre kulturlag. Det var heller ingen påvisning av naturlig undergrunn. De etterreformatoriske kulturlagene kan settes i sammenheng med den øvrige bebyggelsen og utbyggingen av byen på 16-1700-tallet.

4 Vedlegg: Kartutsnitt Askeladden

Norsk institutt for kulturminneforskning er et uavhengig forsknings- og kompetansemiljø med kunnskap om norske og internasjonale kulturminner.

Instituttet driver forskning og oppdragsvirksomhet for offentlig forvaltning og private aktører på felter som by- og landskapsplanlegging, arkeologi, konservering og bygningsvern.

Våre ansatte er konservatorer, arkeologer, arkitekter, ingeniører, geografer, etnologer, samfunnsvitere, kunsthistorikere, forskere og rådgivere med spesiell kompetanse på kulturarv og kulturminner.

www.niku.no

NIKU Rapport 153

NIKU hovedkontor
Storgata 2
Postboks 736, Sentrum
0105 OSLO
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tønsberg
Farmannsveien 30
3111 TØNSBERG
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Bergen
Dreggsallmenningen 3
Postboks 4112, Sandviken
5835 BERGEN
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Trondheim
Kjøpmannsgata 1b
7013 TRONDHEIM
Telefon: 23 35 50 00

NIKU Tromsø
Framsenteret
Hjalmar Johansens gt. 14
9296 TROMSØ
Telefon: 77 75 04 00